

1899-1902 YILLARINA AİT İSTANBUL ÖLÜM İSTATİSTİK DEFTERLERİ VE SAĞLIK TARİHİNDEKİ ÖNEMİ

Mehmet TEMEL* -Berke TEMEL**

Öz

1899-1902 yılları arasında yayınlanan İstanbul ölüm istatistik defterlerinden, şehirde yaygın olarak görülen hastalık türleri, hastalıklardan veya diğer nedenlerden kaynaklanan ölüm nedenleri, ortalama yaşam süresi ve şehir halkının genel sağlık durumu hakkında bilgiler edinilebilmektedir. Defterlerin incelenmesinden, İstanbul'daki ölüm nedenlerinin başında tüberkülozun, organik kalp yetmezliğinin ve zatürrenin geldiği anlaşılmaktadır. Yoksulluk, eğitimsizlik ve hijyenik koşulların yetersizliği nedeniyle bebek ve çocuk ölümleri de istatistiklerde önemli yer tutmuştur. Bu yıllarda Osmanlı Devleti'nde hastane ve sağlık dairelerinde ölüm nedenlerine ilişkin kayıtların tutulması geç de olsa kayda değer bir gelişmedir. Bu makalede, İstanbul ölüm istatistik defterlerindeki verilerin analizi yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Ölüm İstatistik Defteri, Hastane, Hastalık, Ölüm, Tüberküloz, Zatürree, Enfeksiyon, Bebek Ölümü, Yaş Grubu

THE DEATH STATISTICS BOOKS BELONGING TO THE PERIOD 1899-1902 AND THEIR IMPORTANCE IN THE HISTORY OF HEALTH

Abstract

From the death books issued for the period of 1899-1902, information can be obtained about the diseases widely seen in the city such as types of disease, the reasons for death resulting from diseases or some other factors, life expectancy and the general healthy status of the city dwellers. From the examination of the books, it was understood that the main causes of deaths seen in the city were

* Prof. Dr. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi. Muğla/Türkiye.
mehtemel239@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9577-8872

** Dr. Ankara Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi. Ankara/Türkiye.
berketemel@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0760-1373
Makalenin Gönderilme Tarihi: 15.08.2018
Makalenin Kabul Tarihi: 27.09.2018
Makalenin Yayınlanma Tarihi: 25.10.2018
Makalenin Türü: Araştırma

tuberculosis, organic heart failure and pneumonia. Child deaths caused by poverty, lack of education and hygiene occupy an important place in the books. Keeping books of the causes of deaths in hospitals and health offices in the Ottoman period was a remarkable development even if it started late. The current study aims to analyse the data presented in the death books for the city of İstanbul.

Keywords

Death Statistics Book, Hospital, Disease, Death, Tuberculosis, Pneumonia, Infection, Child Death, Age Group

I. GİRİŞ

Belirli bir amaç için verilerin toplanması, sınıflandırılması, analiz edilmesi ve sonuçların yorumlanmasıyla ilgili teknik ve metotları içeren bir bilim dalı olarak tanımlanabilen istatistiğin sağlık alanında kullanımı M.S. 720'lerde başlamış, 17. yüzyılda önemi anlaşılmış, 19. ve 20 yüzyıllarda da kullanımı hızla artmıştır (Öner ve Can 2018: 39-40).

Sağlıkla ilgili toplumsal değişimlerin incelenmesinde, koruyucu hizmetlerde, sağlıkla ilgili hizmet planlamasında, sağlık personeli veya sağlık kuruluşunun hizmet göstergesinde, toplumların sağlık düzeylerinin ölçülmesinde de yararlanılan tıbbi istatistiğin (Öner ve Can 2018: 40-41) Türkiye'de kullanımı 19. yüzyılın son yıllarından itibaren başlamıştır.

Konumuzu oluşturan ölüm istatistik defterlerinden, hastalık türleri, grupları (sinir, solunum, sindirim, dolaşım, erkek ve kadın genital hastalıkları) hastalık dışı ölüm nedenleri, hastalıklardan ölüm sayıları, yaş gruplarına, cinsiyete, dine (Müslüman Hristiyan) mevsimlere ve aylara göre ölüm sayıları hakkında bilgiler edinilebilmektedir.

Fransızca ve Osmanlıca lisanıyla İstanbul'da Sağlık İşleri Dairesi tarafından yayınlanan 1899, 1900, 1901 ve 1902 yıllarına ait ölüm istatistik defterlerinden örnek olarak 1899 yılına ait olanı alınmıştır.

II. 1899 YILINA AİT İSTANBUL ÖLÜM İSTATİSTİKLERİ

İstanbul ve banliyölerindeki ölüm nedenlerinin kayıtlarının tutulduğu defterlerde yer alan istatistikî bilgiler, Daire-i Umur-u Sıhhiye'nin (Sağlık İşleri Dairesi) 10 dairesi, 6. Daire Hastanesi, Darü'l-aceze, Haseki Nisa Hastanesi, Gümüşsuyu Hastanesi, Gureba-yı Müslimin Hastanesi, Toptaşı Bimarhanesi, Fransız Hastanesi, Geremie Hastanesi¹ Yedikule Ermeni Hastanesi, Rus Hastanesi, İtalya Hastanesi'yle, İngiliz ve Alman hastanelerinden alınan verilerden oluşmaktadır.

1899 yılı defterinde, ölümlere neden olan hastalık ve diğer nedenler (yaralanma, intihar, yanma vs) listelendikten sonra karşılarında yaş gruplarına göre erkek ve kadın sütunları yer almış, erkek ve kadın toplam sütunlarına ilave olarak da genel toplam sütunu açılmıştır. Erkek ve kadın sütunları 0-1, 2-4, 5-19, 20-39, 40-59, 60-100 şeklinde yaş aralıklarına ayrılmıştır (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1900: 2-137); (Bkz: Ek, 1, 2, 3).

Defterin son sayfasında ise, ölüm sayıları yaş grupları da dikkate alınarak dine ve aylara göre toplam olarak verilmiştir (Administration Sanitaire

¹ Beyoğlu Aynalıçesme'de Fransız Lazarist rahipleri adına "Opital e Dispanser Ceremyade Lazarist" adıyla kaydı tashih edilmiş bir hastane. BOA, (Başbakanlık Osmanlı Arşivi) *BEO*, (Bab-ı Âli Evrak Odası) 4187/314020; BOA, *ŞD*, (Şûra-yı Devlet), 2820/36.

de L'empire Ottoman 1900: 138). Defterde, hastalık veya diğer nedenlerden meydana gelen 91 ölüm nedeninin her birinin genel toplamı verilmediğinden 23 kurumun yıllık verileri tarafımızdan sayılarak sonuca ulaşılmıştır.

1899 Yılına Ait İstanbul Ölüm Cetveli² (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1900: 2-138).

Hastalık Adları	Erkek	Kadın	Toplam
Ateşli Tifo	213	114	327
Scorbut (İskorbüt)	-	-	-
Kızamık (Rougeole)	55	45	100
Difteri	61	57	118
Kızıl (Scarlatine)	11	11	22
Influenza (Grip)	-	-	-
Boğmaca (Coqueluche)	15	6	21
Çiçek (Variole)	39	35	74
Kolera (Nostras)	-	-	-
Kolera (Asiatique)	-	-	-
İltihaplı enfeksiyon	43	23	66
Nöbetli humma	2	-	2
Aşırı zayıflık	18	8	26
Veba	-	-	-
Sarılık	14	28	42
Yılcık	24	9	33
Scrofules (Tüberküloz Lenfadenit)	23	34	57
Frengi (Syphilis)	11	13	24
Akut eklem romatizması	15	10	25
Gut	-	-	-
Diabet	26	8	34
Anemi	56	33	89
Kötü huylu sivilce (Maligne Pustule)	19	6	25
Tüberküloz	792	957	1749
Menenjit	133	121	254
Tüberküloz menenjit	40	34	74
Tüberküloz peritonit	36	30	66
Tetanoz	4	-	4
Ensefalit	78	80	158
Kas erimesi (Athrophie musculaire)	3	-	3
Beyin felci (Apoplexie cerebrale)	250	297	547
Beyin kanaması Hemorrhagie cerebrale)	98	53	151
Beyinde kan birikmesi (Congestion cerebrale)	50	34	84
Serebral yumuşama	30	20	50
Nedeni bilinmeyen felç	-	5	5
Genel felç	179	179	358
Delilik	-	-	-
Epilepsi	1	1	2
Havale (Eclampsie)	233	239	472
Kas titremesi (Choree)	-	-	-
Nöbet (Convulsion)	10	-	10
Kronik bronşit	226	304	530
Akciğerde hava birikmesi (Emphyseme pulmonaire)	185	117	302

² Administration Sanitaire de L'empire Ottoman, *Statistique de la Mortalité Dans La Ville de Constantinople et La Banlieue 1899-1900*, Constantinople, 1900, s. 2-138.

Akciğer felci (Apoplexie pulmonaire)	47	35	82
Zatürre (Pneumonie)	563	480	1043
Akciğer zarında su toplanması (Pleuresie)	95	50	145
Astım	33	36	69
Akciğer tromboembolisi (Gangrene pulmonaire)	4	6	10
Göğüs boşluğunda su toplanması (Hydrothorax)	4	1	5
Kanser	68	45	113
Mide ülseri	15	15	30
Mide delinmesi	-	-	-
İshal (Gastroenterit)	341	256	597
Bağırsak tıkanması (Ileus)	32	25	57
Bebek ishali (Diarrhee Infantile)	70	72	142
Kronik dizanteri	82	25	107
Karaciğer sirozu (Cirrhose du foie)	24	8	32
Karaciğer apsesi	38	4	42
Hepatit	11	17	28
Karaciğer kanseri	7	3	10
Böbrek iltihabı (Nefrit)	65	19	84
Göz parlaklığının kaybı (Mal de Bright)	14	6	20
Böbrek etrafı yapıların iltihabı (Perinefrit)	-	-	-
Sistit (Catarrhe vesicale)	23	-	23
Pelvik abse (Abces du bassin)	2	-	2
Rahim iltihabı (Metrite)	-	28	28
Yumurtalık kisti (Kystes des Ovaires)	-	1	1
Kalp zarı iltihabı (Peri-cardite)	39	39	78
Kalp içi iltihabı (Endo-cardite)	131	80	211
Organik kalp rahatsızlığı	515	543	1058
Atardamar kalınlaşması (Atheromes des arteres)	19	18	37
Toplardamar iltihabı (Phlebite)	27	-	27
Göğüs ağrısı (Angine de poitrine)	153	68	221
Kan kaybı	115	35	150
Çenin düşmesi	-	-	-
Gebelik kazaları	-	-	-
Doğum sonrası kanama	-	21	21
Gangren	13	4	17
Şarbon	1	-	1
İleri düzeyde yeme Bozukluğu	167	182	349
Abces froid	30	1	31
Raşitizm	41	40	81
Belkemiği tüberkülozu (Mall de Pott)	-	-	-
Cilt altı iltihabı (Phlegmons)	-	-	-
Ölü doğum	125	119	244
Boğularak ölme	1	-	1
Yaralanarak ölme	16	-	16
Yanaktan ölme	-	-	-
Zehirlenmeden ölme	-	-	-
İntihar	-	-	-
Aşırı zayıflıktan (Marasme senile) (Yaşlılar için)	257	292	549
Genel Toplam	6.181	5.485	11.666

İstanbul'da 1899 yılında kayıtlara geçen 11.666 ölüm vakasında tabloda da görüldüğü gibi tüberkülozdan ölümler 1749 vaka ile ilk sırada, organik

kalp rahatsızlığından ölümler 1058 vaka ile ikinci sırada, zatürree den ölümler 1043 vaka ile üçüncü sırada, 597 vaka ile ishalden ölümler dördüncü sırada yer almıştır. Diğer defterlerde de tüberküloz, organik kalp, kronik bronşit ve zatürree rahatsızlıklarından ölümlerin yüksek oluşunu, bu hastalıklar konusunda tıp bilimindeki gelişmelerin henüz ölüm oranlarını düşürebilecek düzeyde gelişmemesiyle açıklamak mümkündür. Çünkü o yıllarda henüz enfeksiyon hastalıklarının önlenmesinde kullanılan aşı ve tedavisinde yararlanan antibiyotik henüz keşfedilememiştir. İshalden ölümlerin yüksek oluşunda da hijyenik koşulların, su ve beslenme kalitesindeki yetersizliklerin etkili olduğu ifade edilebilir.

İstatistik defterinde dikkati çeken verilerden biri de gıdasızlık, ileri düzeyde yeme bozukluğu, kötü beslenme gibi nedenlerden kaynaklanan ölümlerle, ishalden ölümlerin 0-4 yaş grubu çocuklarda yaygın olarak görülmesidir. Örneğin, 2. Daire kayıtlarında toplamı 47 olan erkeklerdeki ishalden ölüm vakasının 8'i 0-1 yaş, 17'si 2-4 yaş, 5'i 5-19 yaş, 2'si 20-39 yaş, 6'sı 40-59 yaş, 9'u 60-100 yaş grubu aralığında, kadınlarda toplamı 35 olan ishalden ölüm vakasının 10'u 0-1 yaş, 15'i 2-4 yaş, 1'i 5-19 yaş, 4'ü 40-59 yaş, 5'i 60-100 yaş grubu aralığında meydana gelmiştir (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1900: 10).

6. Daire verilerinde toplamı 37 olan erkeklerdeki ishalden ölüm vakasının 14'ü 0-1 yaş, 10'u 2-4 yaş, 4'ü 5-19 yaş, 1'i 40-59 yaş, 8'i 60-100 yaş grubu aralığında, kadınlarda toplamı 40 olan ishalden ölüm vakasının 21'i 0-1 yaş, 9'u 2-4 yaş, 1'i 5-19 yaş, 1'i 20-39 yaş, 2'si 40-59 yaş, 6'sı 60-100 yaş grubu aralığında meydana gelmiştir (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1900: 34).

Gıdasızlık veya ileri düzeyde kötü beslenmeden kaynaklanan ölümlerin hemen hemen tamamının 0-4 yaş grubu çocuklarda görüldüğü anlaşılmaktadır. Örneğin 1. Daire kayıtlarında kadın ve erkeklerde toplamı 62 olan ölüm vakasının tamamı 0-1 ve 2-4 yaş grubu aralığında meydana gelmiştir (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1900: 5). Bu durum 2. Dairede 0-1 ve 2-4 yaş grubu aralığında 74 (tamamı), (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1900: 11), 3. Dairede 59 (tamamı), (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1900: 17), 4. Dairede 50 (tamamı), (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1900: 23), 5. Dairede 5 (tamamı), (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1900: 29), 6. Dairede 55 (tamamı), (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1900: 35), 7. Dairede 34 (tamamı), (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1900: 41), 8. Dairede 23 (tamamı), (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1900: 47), 9. Dairede 34 (tamamı), (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman

1900: 53), 10. Dairede 15 (tamamı), (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1900: 59) şeklinde gerçekleşmiştir.

Ortalama yaşam süresi ve yaşam standardı bakımından istatistik defterinde dikkati çeken bir diğer veri grubu da yaşlılıktan kaynaklanan doğal ölümlerle ilgili olanlardır. Yaşlılık ölümlerinin yoğunlaştığı yaş grubu 40-59 yaş ile 60-100 aralığındadır. Örneğin 1. Daire kayıtlarında kadınlarda ölüm sayısı 40-59 yaş aralığında 22, 60-100 yaş aralığında 17, erkeklerde 60-100 yaş aralığında 15 olarak kayda geçmiştir (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1900: 5).

2. Dairede erkeklerde 40-59 aralığında 4, 60-100 aralığında 35, kadınlarda 40-59 aralığında 2, 60-100 aralığında 50, (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1900: 11), 3. Dairede erkeklerde 40-59 aralığında 8, 60-100 aralığında 71, kadınlarda 40-59 aralığında 15, 60-100 aralığında 88 olarak gerçekleşmiştir (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1900: 17)³.

1900, 1901, 1902 ve 1903 yıllarına ait defterlerde de yaşlılık ölümlerinin 60-100 yaş aralığında yoğunlaştığı, 40-59 yaş aralığında da önemli sayıda yaşlılık ölümlerinin kayda geçtiği dikkate alındığında yaş ortalamasının henüz düşük olduğu anlaşılmaktadır. 60-100 yaş aralığı geniş bir dilim olduğundan 70, 80 ve 90'lı yaşlardaki ölüm sayılarını tespit etmek de mümkün olamamıştır.

Ölüm vakalarının yoğunluğu mevsimler ve aylar bakımından incelendiğinde Kış ve İlkbahar mevsimlerinde yoğunlaştığı, Yaz ve Sonbahar mevsimlerinde azaldığı, Kasım, Aralık, Ocak ve Şubat aylarında en yüksek düzeye ulaştığı görülmektedir (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1900: 138; Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1901: 150; Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1902: 144; Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1903: 162).

Ölüm vaka sayıları Müslim-Gayri Müslim olarak incelendiğinde rakamların birbirine yakın olduğu görülmektedir. 1899 yılında kayda geçen ölüm vakalarından 5669'unun gayrimüslimlere, 6429'unun Müslimlere, (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1900: 138), 1900 yılındaki ölümlerin 5893'ünün gayrimüslimlere, 6689'unun Müslimlere (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1902: 144), 1901 yılı ölümlerinin 5926'sının

³ 1901, 1902 ve 1903 yıllarına ait istatistik defterlerinde de yaşlılık ölümlerinin 60-100 aralığında gerçekleştiği görülmektedir. Administration Sanitaire de L'empire Ottoman, *Statistique de la Mortalité Dans La Ville de Constantinople et La Banlieue 1900-1901*, Constantinople, 1902; *Statistique de la Mortalité Dans La Ville de Constantinople et La Banlieue 1901-1902*, Constantinople, 1902; *Statistique de la Mortalité Dans La Ville de Constantinople et La Banlieue 1902-1903*, Constantinople, 1903. Bu defterlerde Gülhane Seririyyat Hastanesi, Bahriye Merkez Hastanesi, Avusturya Hastanesi, Bulgar Hastanesi, Muhacirin Misafirhanesi, Hapishane-i Umumi Hastanesi ve İngiliz Hastanesi de yer almıştır. Ölüm vaka sayılarında yine tüberküloz ilk sırayı, organik kalp rahatsızlığı ikinci sırayı, zatürre üçüncü sırayı almıştır.

gayrimüslimlere, 6797'sinin Müslimlere ait olduğu anlaşılmaktadır (Administration Sanitaire de L'empire Ottoman 1902: 150).

Ölüm istatistik defterlerindeki bazı verilerin günümüzün Sağlık Bakanlığı'nın ölüm istatistikleriyle karşılaştırılması da ilginç sonuçlar ortaya çıkarmıştır. 2016 yılı istatistiklerine göre Türkiye' de ölüm nedenleri dağılımında dolaşım sistemi hastalıklarından ölümler %39.84 ile ilk sırada, kanserden ölümler %19.71 ile ikinci sırada, solunum sistemi hastalıklardan ölümler de %11.87 ile üçüncü sırayı almıştır (Sağlık Bakanlığı 2017: 27) 116 yıl sonra ölüm nedenlerinde dolaşım ve solunum sistemi hastalıklarından ölümler ilk üç sırada yerini korurken ilk üç sıraya kanser hastalıklarından ölümler dâhil olmuştur.

Bebek ölüm hızının düşürülmesi konusunda da ülkemizde halen alınması gereken acil ve ciddi önlemlerin olduğu anlaşılmaktadır. 116 yıl sonra ülkemizde canlı doğan 1000 bebekten 9.7'si 1 yaşına ulaşamadan yaşamını yitirmekte⁴, İstanbul'da da yine 1000 bebekten 7.9'u 1 yaşına ulaşamamaktadır (Sağlık Bakanlığı 2017: 20).

Yine bakanlığın 2016 yılı istatistiklerine göre Türkiye'de her 1000 çocuktan 11.9'u, İstanbul'da da 1000 çocuktan 9.4'ü 5 yaşına ulaşamadan hayatını kaybetmektedir (Sağlık Bakanlığı 2017: 24). Dolayısıyla üst gelir grubu ülkelerin 6.8 olan 5 yaş altı ölüm hızıyla (Sağlık Bakanlığı 2017: 25) karşılaştırıldığında ülkemizde bu hususta daha hızlı adımların atılması ve bilimsel çalışmaların yoğunlaştırılması gerektiği anlaşılmaktadır.

III. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Ölüm istatistik defterleri, toplumlarda görülen hastalık türleri, hastalıklardan veya diğer nedenlerden kaynaklanan ölüm nedenleri, ortalama yaşam süresi, hastalıkların yıllar içinde geçirdiği değişim süreçleri, tedavi yöntemlerinin başarı düzeyleri, yaşam standartları, nüfus yapısı hakkında önemli ipuçları verebilmektedir.

İncelenen defterlerden 1899, 1900, 1901, 1902 yıllarında henüz antibiyotik ve aşının keşfedilmemesi nedeniyle İstanbul'da enfeksiyon hastalıklarından ölümlerin diğer hastalıklara göre yüksek oranda olduğu, toplumun sağlık, acil müdahale, hijyenik yaşam koşulları hakkında yeterli bilgi sahibi olmaması gibi nedenlerle ishal ve havaleden çok sayıda çocuğun hayatını kaybettiği anlaşılabilmektedir. Yine gıdasızlık ve ileri düzeyde kötü bes-

⁴ Bebek ölüm hızı, 2002 yılında bin canlı doğumda 31.5, beş yaş altı ölüm hızı 40, anne ölüm hızı da yüz bin canlı doğumda 64 olarak gerçekleşmiştir. Bu rakamlar 2016 yılı itibarıyla 9.7, 9.4 ve 14.7'ye düşmüş ise de (Sağlık Bakanı Ahmet Demircan'ın 2018 Yılı Bütçe Sunumu), https://sgb.saglik.gov.tr/Shared%20Documents/2018Yılı_Plan_Bütçe_Sunumu_14_11_2017.pdf Erişim tarihi 18.08.2018 üst gelir grubu ülkeleriyle Dünya Sağlık Örgütü'nün belirlediği Avrupa Bölgesi verilerinin de üstündedir.

lenmeden, raşitizmden kaynaklanan çocuk ölüm sayılarının da yüksek oluşu, toplumda gerektiği gibi beslenemeyen, satın alım gücü ve yaşam standardı düşük bireylerin yüzdesinin yüksek olduğu izlenimini yaratmaktadır.

Defterlerde kanserden ölüm kayıtları da yer almakla birlikte, kanser türü veya hangi organla ilgili olduğuna ilişkin bilgi verilmediğinden dağılımı, yayılımı vb. hakkında herhangi bir yorum yapılamamaktadır. Yaşlıktan ölüm kayıtlarında 40-59 yaş grubundan ölümlerin görülmesi de ortalama yaşam süresinin henüz oldukça düşük olduğunu göstermektedir.

Bu tür istatistikler, toplumların sağlık haritalarının çıkarılmasında, hastalıkların ve ölüm nedenlerinin evrildiği yön ve süreç hakkında bilgi verebilmekte, geleceğe ilişkin hazırlık ve planlamalar yapılmasında önemli işlevler görebilmektedir.

KAYNAKÇA

Başbakanlık Osmanlı Arşivi

-BEO, (Bab-ı Âli Evrak Odası) 4187/314020.

-ŞD, (Şûra-yı Devlet), 2820/36.

-Administration Sanitaire de L'empire Ottoman (1900), Statistique de la Mortalite Dans La Ville de Constantinople et La Banlieue 1899-1900, Constantinople.

-Administration Sanitaire de L'empire Ottoman (1902), Statistique de la Mortalite Dans La Ville de Constantinople et La Banlieue 1900-1901, Constantinople.

-Administration Sanitaire de L'empire Ottoman (1902), Statistique de la Mortalite Dans La Ville de Constantinople et La Banlieue 1901-1902, Constantinople.

-Administration Sanitaire de L'empire Ottoman (1903), Statistique de la Mortalite Dans La Ville de Constantinople et La Banlieue 1902-1903, Constantinople.

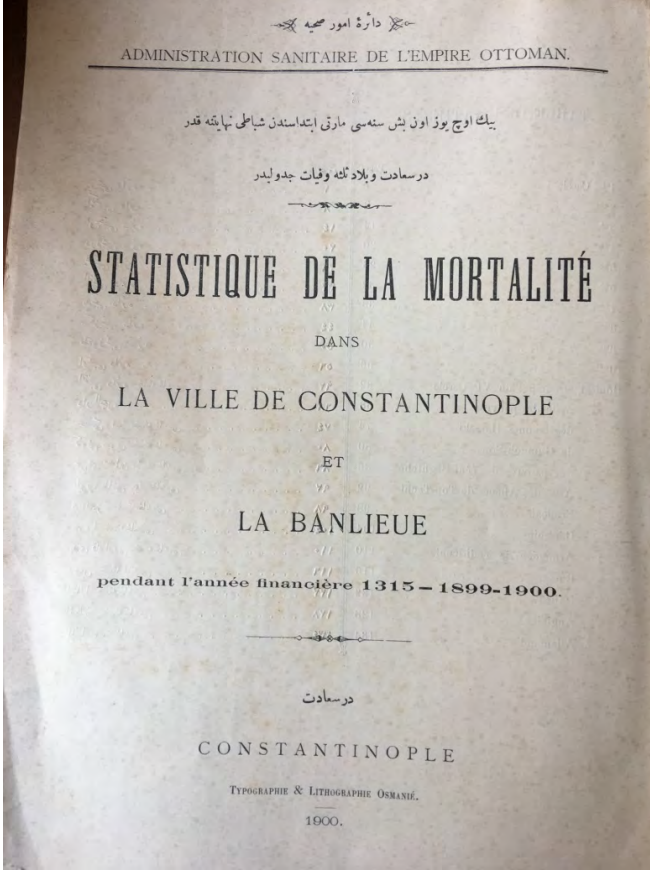
-ÖNER, Tülay Öncü ve CAN, Şengül (2018), "Sağlıkta Biyoistatistiksel Uygulamalar", *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt, 3, Sayı, 1, ss.39-45.

-T.C. Sağlık Bakanlığı (2017), Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2016, Ankara.

https://sgb.saglik.gov.tr/Shared%20Documents/2018_Yili_Plan_Butce_Sunumu_14_11_2017.pdf Erişim tarihi 18.08.2018.

Ek: 1 Administration Sanitaire de L'empire Ottoman **Statistique de la Mortalite Dans La Ville de Constantinople et La Banlieue 1899-1900**, Constantinople, 1900. (Kapak sayfası)

Ek: 2 Administration Sanitaire de L'empire Ottoman Statistique de la Mortalite Dans La Ville de Constantinople et La Banlieue 1902-1903, Constantinople, 1903. (Hastane ve sağlık daireleri listesi)

فهرست

TABLE DES MATIERES

	Pages	صفحه	
I ^{er} Cercle	1	۱	پرمچي دائره
II ^{me} Cercle	7	۷	اڭكهن دائره
III ^{me} Cercle	13	۱۳	اوجيني دائره
IV ^{me} Cercle	19	۱۹	دوديني دائره
V ^{me} Cercle	25	۲۵	بنيش دائره
VI ^{me} Cercle	31	۳۱	النبي دائره
VII ^{me} Cercle	37	۳۷	يذنجي دائره
VIII ^{me} Cercle	43	۴۳	سكرنجئ دائره
IX ^{me} Cercle	49	۴۹	ملوونجئ دائره
X ^{me} Cercle	55	۵۵	اوتئي دائره
Hopital de Yéni-Baghtché	61	۶۱	بني بيهه غرما خسته خاتمس
Hopital des femmes Hasséki	67	۶۷	حسكي اسا خسته خاتمس
Hopital de Ghumuch-Sou	73	۷۳	كوش سوي خسته خاتمس
Hopital Municipal du VI ^{me} Cercle	79	۷۹	النبي دائره خسته خاتمس
Hopital de la Police	85	۸۵	جسفاخا جموي خسته خاتمس
Hopital de Top-Tachi	91	۹۱	ياروخاه خسته خاتمس
Hopital Asile des Pauvres	97	۹۷	دارالخيره خسته خاتمس
Hotel des Emigrés	103	۱۰۳	مهاجرين مسافرخاتمس
Hopital Arménien de Yédi-Koulé	109	۱۰۹	ارمني خسته خاتمس
Hopital Allemand	115	۱۱۵	المانيا خسته خاتمس
Hopital Austro-Hongrois	121	۱۲۱	اوستريا خسته خاتمس
Hopital Français	127	۱۲۷	فرانسز خسته خاتمس
Hopital Anglais	133	۱۳۳	انگليز خسته خاتمس
Hopital Russe	139	۱۳۹	روسه خسته خاتمس
Hopital Italien	145	۱۴۵	ايتاليا خسته خاتمس
Hopital Geremie	151	۱۵۱	جرميا خسته خاتمس
Hopital Bulgare	157	۱۵۷	بلغار خسته خاتمس
Liste des décès survenus dans les Cercles Municipaux et dans les Hôpitaux	162	۱۶۲	دواش بديه ايله خسته خاتم لرده و دوعولان و يوانك اجمال
Récapitulation générale de la mortalité des quatre saisons	163	۱۶۳	بصولي اربعمده و اقيات

Ek: 3 Administration Sanitaire de L'empire Ottoman Statistique de la Mortalite Dans La Ville de Constantinople et La Banlieue 1902-1903, Constantinople, 1903. (Sayfa 3)

Page 3 (1902-1903) (۱۳۰۸) ۳۰

DÉNOMINATION DES MALADIES	Femmes										Hommes									
	Age					Age					Age					Age				
	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34
TOTAL GÉNÉRAL	218	117	105	111	111	164	119	102	109	118	329	218	197	187	187	329	218	197	187	187
Report	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Meningite	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Meningite tuberculeuse	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Peritonite tuberculeuse	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Tétanos	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Encephalite	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Athrophie musculaire	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Apoplexie cérébrale	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hémorrhage cérébrale	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Congestion cérébrale	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ramollissement cérébrale	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Paralysie incomplète	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Paralysie générale	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Folie	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Epilepsie	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Eclampsie	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Choree	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Convulsion	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Bronchite chronique	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Emphysème pulmonaire	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Apoplexie pulmonaire	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Pneumonie	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Pleurésie	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Asthme	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Total à reporter	1021	534	493	503	503	104	496	413	405	405	1021	534	493	503	503	104	496	413	405	405

